

Bruggen op wandel

Fietstocht langsheen erfgoedbruggen over de Moervaart

Oevers liggen als lichamen moe
en vol grasbuilen langs de rivier.
De brug haalt hen naar elkander toe
met een sterke deinende spier.

Gespannen staat zij van boord tot boord
door haar eigen sprong overmand
en de siddering zet zich stapvoets voort
naar de horende overkant.

Uit ' De Brug' A. Van Wilderode

De 'Koebrug' omstreeks 1970

Studie voor integraal bruggenplan voor de Moervaart opgestart

De Vlaamse Waterweg nv heeft een integraal plan voor de restauratie, aanpassing en uitbreiding van de beweegbare bruggen over de Moervaart in Lochristi, Lokeren en Sint-Niklaas opgesteld. Alle bruggen blijven behouden, maar niet altijd op hun huidige plaats. Het plan bevat ook drie nieuwe bruggen. Aanleiding voor de opmaak was de bouwkundige staat van de bruggen, de zoektocht naar een vlottere mobiliteit en de uitrol van de afstandsbediening voor alle kunstwerken in Vlaanderen. Een studie moet het plan de volgende jaren concreter maken.

In de visie zijn de vijf als monument beschermde bruggen opgenomen die dateren uit het interbellum en kort na de Tweede Wereldoorlog werden hersteld en gedeeltelijk vernieuwd: de Overledebrug en de Kalvebrug in Lochristi, de Terwestbrug, de Dambrug en de Coudenbornbrug in Lokeren. Daarnaast is ook de recentere Sinaaibrug in Sint-Niklaas opgenomen.

Het plan voorziet de verplaatsing van de Kalvebrug, na restauratie, naar een locatie stroomafwaarts de Overledebrug. De Overledebrug zou dan weer na restauratie verhuizen naar een plek stroomopwaarts de Coudenbornbrug. Op de plaats van de Kalvebrug en de Overledebrug komen nieuwe sterkere bruggen die aangepast zijn aan het moderne wegverkeer. Ook stroomopwaarts van de Dambrug wordt een nieuwe moderne brug ingepland.

De Terwestbrug, Dambrug en Coudenbornbrug blijven op hun plek maar krijgen een restauratiebeurt. De historische bruggen zullen in de toekomst vooral benut worden voor fietsers en voetgangers.

Het integraal plan steunt op een compromis dat erfgoed en mobiliteitsoplossingen verzoent. Het kwam tot stand in overleg tussen o.a. het Agentschap Onroerend Erfgoed, de betrokken lokale besturen en De Vlaamse Waterweg nv.

1. Koebrug

De Koebrug zorgde sinds de vestiging van de Boudeloabdij - zo'n 700 jaar geleden - voor de verbinding tussen Stekene en Sinaai. De naam doet vermoeden dat het iets met koeien te maken heeft, maar dit is niet het geval. Oorspronkelijk was de naam 'Coeijbrughe' of 'Kooibrug'. Het verwijst naar de eendenkooi van Boudelo. Een eendenkooi is een grote vijver waar diverse soorten in het wild levende eenden werden gevangen voor consumptie. Door cartograaf Fricx, die zijn kaart in 1712 in het Frans opstelde, werd dit verkeerdelijk vertaald in 'Pont aux Vaches'.

In het begin van de jaren 1900 had men in Klein-Sinaai twee herbergen gelegen aan de "Koebrug". Aan de ene zijde bevond zich 'Hotel de la grande Europe – Citavecchia'. Dit was een hotel voor schippers. Wanneer schippers moesten wachten tot het gepaste getijde konden ze daar overnachten. Aan de overzijde lag café 'De Koebrug'. Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog hebben de Duitsers de oorspronkelijke Koebrug vernietigd. Op 8 september 1944 werd herbergier Karel Malschaert van café "De Koebrug" door terugtrekkende Duitsers doodgeschoten voor zijn herberg. De ophaalbrug werd na de oorlog nog enigszins hersteld zodat de verbinding tussen Klein-Sinaai en Sinaai mogelijk bleef, maar de brug bleef in slechte en onveilige toestand. Toen in 1971 de Stekenese Vaart als onbevaarbare waterloop werd gecatalogeerd, werd de oude ophaalbare Koebrug vervangen door de huidige vaste verhoogde brug.

Nieuwe inzichten

Er werd lang aangenomen dat alle 5 ophaalbruggen over de Moervaart dateren uit het interbellum) en rond 1945 werden hersteld.

Zeer recent bouwhistorisch onderzoek door De Vlaamse Waterweg toont aan dat op alle overgangen over de Moervaart er zeker tot 1941 draaibruggen aanwezig waren. Deze draaibruggen werden in 1946-47 vervangen door ophaalbruggen. Wellicht ingevolge oorlogsschade.

2. Koudenbormbrug

Op een kaart van 1576 is ter hoogte van “Caudenborne” een zeer gedetailleerde tekening van een brugconstructie te zien. Daarop zijn o.a. twee stervormige wielen en een dwarsbalk te zien, alsook een stenen brugboog en een wellicht houten poort in de boogopening van de brug. Dit wijst er op dat de brug ter hoogte van Caudenborm al in de 16^e eeuw een sluisfunctie had.

Op latere kaarten is dan te zien dat er een draaibrug lag. In de jaren 1770 werd immers de Moervaart verbreed en delen ervan werden rechtgetrokken.

In de toekomst zal de bediening, die nu nog ter plaatse door een wegwachter moet worden gestuurd, worden geautomatiseerd. Het openen van de brug zal dan vanuit een centrale bedieningspost in Evergem gebeuren.

Er werden al geregeld herstelwerkzaamheden uitgevoerd op deze brug. Vooral het houten wegdek werd al enkele malen vernieuwd en verbeterd. De brug is voorzien voor verkeer tot 18 ton, maar deze verkeersregel wordt in de praktijk meermaals door zware vrachtwagens of landbouwmachines geschonden.

3. Dambrug

De Dambrug is beschermd als monument sinds 9 juli 2001. Het is een mooi voorbeeld van een kleine ijzeren ophaalbrug, met kenmerkende bruggenhoofden (in hoofdzaak uit bakstenen metselwerk opgetrokken). Deze ophaalbrug werd in 1946-47 geconstrueerd .

Elke brug over de Moervaart dateert van die periode, heeft een gelijkaardige constructie, maar ze verschillen van elkaar in specifieke kenmerken.

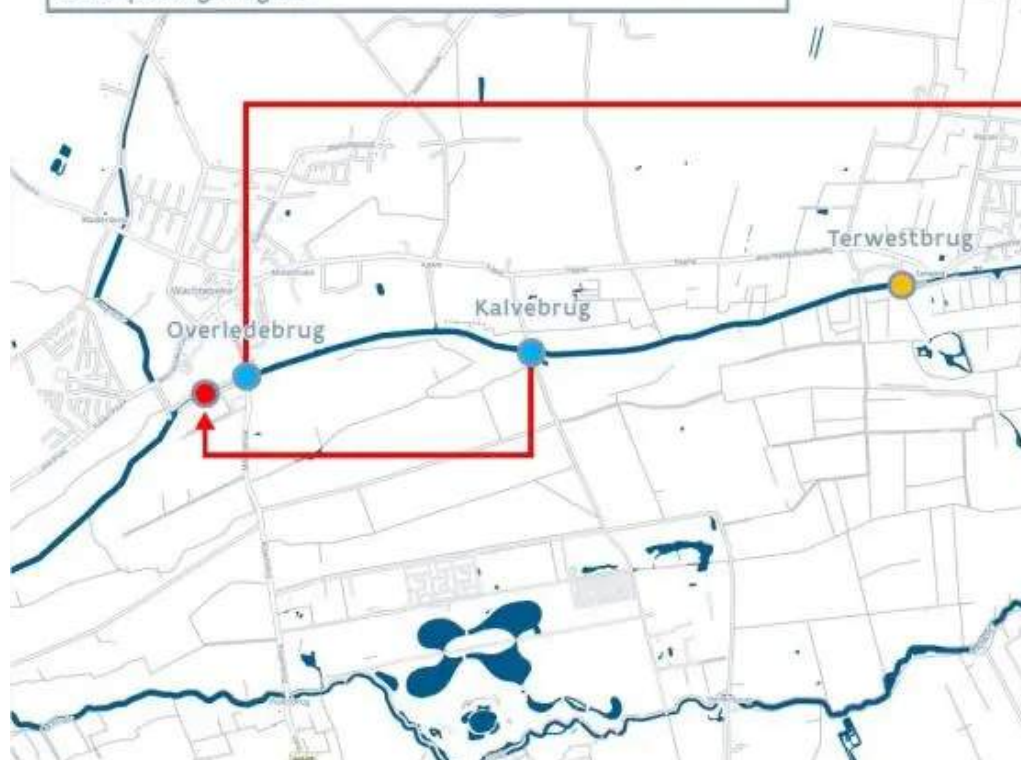
Gedurende eeuwen bevond zich hier een belangrijke handelsroute in het kader van de bevoorrading van Gent in brandhout en turf.

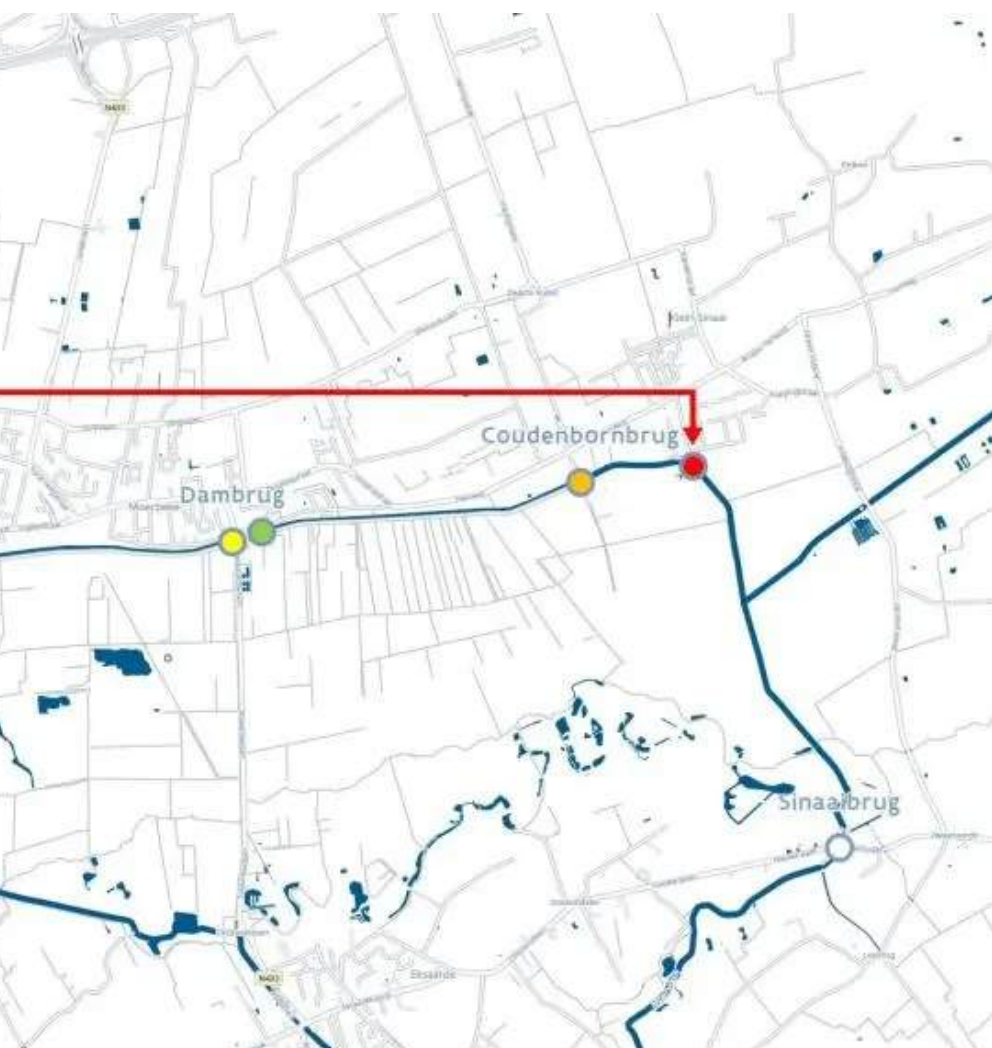
In de toekomst voorziet men een ontdubbeling van Dambrug. De huidige Dambrug zal worden gerenoveerd en voorzien van een automatische sturing en worden voorbehouden voor voetgangers en fietsers. Naast Dambrug wordt een nieuwe, brede ophaalbrug met 2

INTEGRAAL PLAN MOERVAART

- Verplaatste en gerestaureerde erfgoedbrug voor fietsers
- Gerestaureerde erfgoedbrug voor alle verkeer
- Gerestaureerde erfgoedbrug voor fietsers
- Nieuwe brug exclusief voor gemotoriseerd verkeer
- Nieuwe brug voor alle verkeer
- Aanpassing brugdek

4. Vapeurbrug

De Vapeurbrug is een hefbrug en maakt deel uit van de inmiddels opgebroken spoorlijn 77A. De huidige hefbrug werd tijdens het interbellum opgetrokken ter vervanging van een ijzeren draaibrug. Zo konden stoomlocomotieven de Moervaart oversteken, vandaar de bijnaam Vapeurbrug . Naast de brug stonden de waterketels om de stoomtreinen te bevoorraden.

Het rijdek werd als een platform tussen de vier ijzeren heftorens opgehaald; dit gebeurde handmatig met een lier en door het gebruik van tegengewichten op elk van de heftorens.

De brug werd omstreeks 1945 hersteld en gedeeltelijk vervangen na oorlogsschade uit de Tweede Wereldoorlog. In 1971 reed de laatste goederentrein over spoorlijn 77A. Nadien werd de spoorbrug omgebouwd tot wegbrug, die tot 2007 enkel werd gebruikt bij het binnenhalen van de suikerbieten

De Vapeurbrug is beschermd als monument sinds 09-07-2001. Sinds 2016 zijn er plannen van de provincie Oost-Vlaanderen om de brug weer in gebruik te nemen als onderdeel van de fietssnelweg tussen Moerbeke en Lokeren. Dat blijkt makkelijker gezegd dan gedaan. Niemand lijkt te weten wie de eigenaar is: NMBS, ISCAL (suikerfabriek), Vlaamse Waterweg of de voormalige gemeente Moerbeke.

5. Terwestbrug

Deze ophaalbrug dateert uit het interbellum werd omstreeks 1945 hersteld en gedeeltelijk vervangen na oorlogsschade uit de Tweede Wereldoorlog. De brug is sinds 09-07- 2001 beschermd als monument.

Net zoals de andere moervaartbruggen zal deze brug vanuit een centrale in Evergem worden bediend.

6. Kalvebrug

De Kalvebrug In Wachtebeke maakt deel uit van een eeuwenoud netwerk rond de Moervaart, een arm van de Durme die al in 1531 werd rechtgetrokken. Bruggen op deze waterlopen speelden lang een sleutelrol in het transport van turf en brandhout richting Gent.

De Kalvebrug is beschermd als monument sinds 31-08-2001

Het integraal bruggenplan voor de Moervaart voorziet na bijkomende restauratie, de verplaatsing van de Kalvebrug naar een locatie stroomafwaarts (dus voorbij Overledebrug en het dorp van Wachtebeke). Ze zal enkel nog worden gebruikt voor voetgangers en fietsers.

Een nieuwe, moderne brug komt op de plaats van Kalvebrug en wordt voorbehouden voor gemotoriseerd verkeer. Ook deze brug zal vanuit de afstandsbedieningscentrale in Evergem kunnen worden bediend.

7. Overledebrug

In 1775 waren er twee gemetselde bruggen over de vaart, waaronder de Overledebrug. Bij de kanalisatie van de Moervaart in 1778 werden ze vervangen door beweegbare bruggen. Er werd ook tol geheven; in 1780 bedroeg dit drie stuivers.

De huidige brug dateert uit het interbellum en werd omstreeks 1945 hersteld en gedeeltelijk vervangen na oorlogsschade uit de Tweede Wereldoorlog. De brug werd in 2000 gemechaniseerd. De Overledebrug werd beschermd als monument sinds 09-07-2001

Het integraal plan voor de Moervaart voorziet na restauratie de verplaatsing van de Overledebrug naar een plek stroomopwaarts de Coudenbornbrug, vermoedelijk ter hoogte van de Boudelowijk in Klein-Sinaai en enkel dienen voor voetgangers en fietsers.

Een nieuwe, moderne en geautomatiseerde brug zal op de plaats van de Overledebrug komen en enkel voor gemotoriseerd verkeer gebruikt worden.

Trage wegen vzw

Trage wegen zijn paden die bedoeld zijn voor niet-gemotoriseerd verkeer. Wandelaars, fietsers en ruiters zijn de belangrijkste gebruikers.

Je vindt ze overal: op het platteland, in een dorpskern of verkaveling, zelfs in de stad. Verhard of onverhard, breed of smal: een trage weg kan alle vormen aannemen. **Of een weg traag is, hangt dus uitsluitend af van de gebruikers.**

Ons land ligt bezaaid met trage wegen. Samen vormen al die veldwegen, kerkwegels, jaagpaden, vroegere treinbeddingen, holle wegen, bospaden en doorsteekjes een **dicht netwerk** waar zachte weggebruikers graag fietsen en wandelen.

De afgelopen jaren gingen heel wat trage wegen **verloren**. Ze verdwenen onder nieuwe verkavelingen en industrieterreinen, ze werden afgesloten door eigenaars of gingen verloren door een gebrek aan onderhoud.

En daar wil Trage Wegen iets aan doen. We inventariseren en ondersteunen gemeenten en steden bij de opmaak van beleidsplannen, we ontwikkelen thematische projecten en helpen burgers die zich engageren voor trage wegen in hun buurt.

Bronnen

inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/vlaamsewaterweg.be/nl/nieuws/studie-voor-integraal-bruggenplan-voor-de-moervaart-opgestart
De Vlaamse Waterweg: Historisch onderzoek
Moervaartbruggen (nota's)
sinaaileeft.be/sinaiek/
lokeren.be/subsites/stadsprojecten/wegen-riolering/spoorwegpark

zondag 18 oktober Dag van de trage weg

9u30

Wandeling langs verrassende trage wegen in Lokeren
organisatie werkgroep Moerbeke-Lokeren, meer info via
facebookpagina

14u

Wandeling langsheen de Stekense Vaart en Heimeersen
organisatie werkgroep Stekene, meer info via
facebookpagina en webpagina

Trage Wegen Stekene

www.tragewegenstekene.be
volg ons op facebook: Tragewegenstekene

Trage Wegen Moerbeke/Lokeren

volg ons op facebook: Trage-Wegen-Moerbeke-
Waas